Prijs f 0.50

4e JAARGANG No. 12
DECEMBER 1950

NEDERLAND POLEN

UIT DE INHOUD:

UITGAVE DER VERENIGING NEDERLAND—POLEN

BIJ DE FOTO's:

Links boven: *De hoofdingang van het Congresgebouw.*

Rechts boven: *Begroeting van de Russische, Chinese en Koreaanse gedelegeerden op het station in Terespol.*

Links midden: *Prof. Joliot-Curie spreekt het 2e Wereldvredescongres toe.*

Rechts midden: *De Poolse jeugd begroet op enthousiaste wijze de Congresleden.*

Links onder: *Mevr. Rie Kogenhop (Holland) in gesprek met een Koreaanse en een Poolse gedelegeerde.*

Rechts onder: *Mevr. Kogenhop laat souvenirs zien, die ze uit Warszawa mee wil nemen naar Nederland.*

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński

Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Telefoon 20992 - Amsterdam

Poolse Vredesverlangens

gaan gepaard aan een realistische kijk op het wereldgebeuren

Zoals wij in ons vorig nummer reeds aankondigden lag het in onze bedoeling, om op enige korte mededelingen, welke wij in bedoeld nummer gaven, nader terug te komen. We beginnen met ons verslag van de actie der Poolse Katholieken voor de vrede. Met een ernstig betoog richtten zij zich tot hun Franse geloofsgenoten, hen opwekkend naast hen voor de vrede te strijden, met hen alles te doen om de aanwending der ontketende atoomenergie voor oorlogsdoeleinden te voorkomen. Deze Poolse Katholieken leggen daarmee getuigenis af, dat het geloof diep bij hen wortel heeft geschoten en dat zij pogingen indachtig zijn door de Kerk vroeger aangewend, om bij het wapengeweld althans het ergste te vermijden. Was het niet het Lateraanconlie van 1139, dat zich in het 29e punt van zijn werkprogramma keerde tegen de voor die tijd schrikaanjagende wapens, welke op straffe van een Anathema, niet door Christenen mochten worden gebruikt! Ook de Middeleeuwse voorloper van de moderne wetenschap, Roger Bacon, heeft een open oog voor de ontzettende gevaren, welke aan de toepassing van bepaalde wapenen zijn verbonden, hij zegt er in zijn Opus Majus van, dat hun verwoestende uitwerking met niets anders te vergelijken is. (sime comparatione perturbant). En al mogen dan ook de middelen, waar Bacon van rept: brandspiegels (specula comburentia) en dgl kinderspel zijn vergeleken met datgene, waarmede heden het mensdom wordt bedreigd, toch lijkt het ons niet onwaarschijnlijk dat de Poolse Katholieken mede gestimuleerd door dergelijke voorbeelden uit de Middeleeuwen dit schrijven aan hun Franse broeders de wereld inzonden. En ook uit de Franse geschiedenis kunnen wij wel stemmen opvangen van dezulken, die het gebruik van bepaalde wapenen ten sterkste afkeurden.

De in de 15e eeuw levende Franse dichteres Christine de Pisan plaatst zich in de rij dezer bestrijders, zij verklaart echter uitdrukkelijk er niet lang over uit te willen weiden, hierdoor zou de aandacht gevestigd worden op aangelegenheden, die tegen ieder oorlogsrecht indruisen (ce n'est par bon d'en mettre en livres ne plus plainement en réciter, parceque telles inhumanités sont contre tout droit de guerre).

Dit moge ons dan al een struisvogelpolitiek toeschijnen, in ieder geval is nu wel duidelijk, dat er ten allen tijde weldenkenden zijn geweest met een helder begrip voor de gevaren aan het misbruik der wetenschap verbonden en dat dus manifesten, als die uit Polen gekomen, een rijke historische achtergrond hebben.

Uitlatingen als deze, die met tientallen te vermeerderen zouden zijn, bewijzen dus wel overtuigend, dat het vredesverlangen diep in alle lagen van het Poolse volk verankerd is en dat ideologische verschillen een gezamenlijke strijd voor die vrede niet hoeven te verhinderen. Doch tevens is men zich er zeer goed van bewust, dat slechts een consequent handhaven van de eenmaal getrokken Westelijke grenzen (de Oder- en Neisselinie) een waarborg voor die vrede biedt. Een tornen aan deze grenzen zou betekenen, dat de anti-Poolse tendenzen door bepaalde elementen gekweekt ter vergifting van het Duitse volk, weer onbelemmerd zouden kunnen voortwoekeren. En men hoede er zich voor de draagkracht van dit heilloze proces te onderschatten. Wie de Duitse geestesgeschiedenis bestudeert, stuit altijd weer op figuren, vaak persoonlijkheden, die deze anti-Poolse gezindheid maar niet van zich kunnen afschudden. Wij hebben in de kolommen van ons tijdschrift reeds herhaaldelijk dit verschijnsel gesignaleerd. Men behoeft zich bij de keuze dezer figuren waarlijk niet te beperken tot de maniakkenkring, die zich in de glans van Hitler's schijnglorie koesterde. Ook voor anderen welde dit vergift uit de Duitse bodem op. Namen wij een figuur als Max Weber. Men zou de waarheid in het aangezicht slaan indien men deze invloedrijke socioloog met de Al-Duitsers ging vereenzelvigen.

Zeer vaak heeft hij zich vierkant tegenover hen geplaatst. Doch daarom is het juist zo opmerkelijk, dat hij wat anti-Poolse gezindheid betreft, met hen vrijwel één lijn trok.

In de enigszins langdradige biographie, die zijn weduwe aan hem heeft gewijd, stuiten we op een genoegzaam aantal bewijsplaatsen. We bevinden ons in de dagen na de eerste Wereldoorlog. Polen verdedigt zijn aanspraken op echt Poolse gebieden. Hoe reageert Weber hierop! Men oordele zelf: Marianne Weber: Max Weber Ein Lebensbild pag 615. Wenn jetzt Polen in Danzig und Thorn einziehen sollten, so ist das erste: die deutsche Irredenta musz gezüchtet werden. Irredenta heiszt Nationalismus mit revolutionären Gewaltmitteln (men hoort in 1918 al het geroffel van de Nazi-trom).

Ja, de geleerde godsdienstsocio-

loog ontziet zich niet de studenten tot moord op de Polen aan te hitsen — pag. 643. Wenn Sie (Weber's geestverwanten) entschlossen sind schweigend dafür zu sorgen: dasz den ersten polnischen Beambten, der es wagt Danzig zu betreten, eine Kugel trifft ... dann bin ich für Sie ...
Is het nu wonder, dat de Polen een ook nu nog levende tendens kennend, de grootste waakzaamheid in acht nemen en dat zij bij iedere gelegenheid een waarschuwend woord richten tot hen, die dit Duitse militairisme weer willen doen herleven. P.

Met deze trein kwamen de gedelegeerden uit de hele wereld, die van Londen naar Praag gevlogen waren, in Warszawa aan. →

Scheepvaart - Werven en Buitenlandse handel

Een aantal recente berichten heeft onze gedachtengang, die wij in het vorige nummer van dit tijdschrift ontwikkelden, inzake het grote belang, dat zowel Nederland als Polen bij goede handelsbetrekkingen heeft, met als basis Poolse kolen en Nederlandse schepen, bevestigd.
De kolenpositie van Nederland is nog steeds precair, vooral voor de industrie, terwijl midden December de adviescommissie voor de huisbrandvoorziening er nog eens op wees, dat de huisbrandverbruikers zich tevreden moeten stellen met die soorten, die beschikbaar zijn o.a. eierbriketten, ess- en driekwartvetnootjes, cokes en bruinkoolbriketten.
Verbetering van deze toestand door Engelse leveranties is niet te verwachten, daar Engeland zelf moet gaan importeren voor de derde maal in haar geschiedenis, West-Duitsland zegt meer per dag te consumeren dan te produceren en de exportkolenprijs met 1.65 R.M. per ton te willen verhogen, Frankrijk is zo in het nauw geraakt dat het na een onderbreking van een jaar nu weer voor 9 millioen dollar 600.000 ton cokes en anthraciet uit de Verenigde Staten moet importeren. Al met al een beeld, waaruit blijkt dat een verdere orientatie van ons land op Polen inzake de kolen volkomen verantwoord zou zijn geweest. De statistiek leert dat vanaf Februari 1950 geen Poolse kolen meer werden afgenomen, hetgeen zeer zeker te betreuren is.
Het is daarom verheugend, dat men er aan beide zijden in geslaagd schijnt te zijn om de besprekingen weer op te nemen en misschien kan het invoercijfer van de maand October (9600 ton Poolse kolen) een aanwijzing zijn, dat er resultaten te verwachten zijn. Met het oog op onze deviezenbalans, zou het volgen van Frankrijk's voorbeeld (kolenimport uit de V.S.), nu het deficit van onze vijfjarige deviezenbalans reeds het angstwekkende getal vertoont van 10.5 milliard gulden, vernietigende invloed hebben.
Zoals men weet is het handelsverdrag met Polen gesloten op bileterale basis en daarom menen wij over voldoende gegevens te beschikken om te kunnen zeggen, dat door uitbreiding van de Poolse kolenleveranties, grote mogelijkheden bestaan en dat belangrijke Poolse scheepsbouworders hier te lande geplaatst kunnen worden.
Evenals een goede kolenimport politiek voor ons land van enorme betekenis is, zo is ook een geregeld functioneren van Nederlandse scheepswerven iets onmisbaars. Ons kleine land, dat kans ziet om de overal in het buitenland zo bewonderde prestatie te leveren van op de vijfde plaats te staan bij de in aanbouw zijnde scheepstonnage, bezit hierin een industrie, die van onschatbare betekenis is voor de welvaart van ons land. Niet alleen zijn bij deze tak van bedrijvigheid de 45.000 scheepsbouwarbeiders betrokken, maar ook de duizenden metaalarbeiders uit de motoren- en machinefabrieken om nog maar te zwijgen over de velen werkzaam in de houtindustrie enz. En vooral mag men niet vergeten, dat het juist deze industrie is, die de Nederlandse naam over de gehele wereld bekendheid verleent.
Bij een omslaan van de conjunctuur is echter deze industrie een der meest kwetsbare, zoals ook wel blijkt uit de cijfers van 1932, toen van de 41.000 werknemers, die in 1929 nog werkzaam waren in de scheepsbouw er slechts 11.770 overgebleven waren. Ondanks het feit dat dit schrikbeeld, door de recente gebeurtenissen in het laatste half jaar van 1950 enigszins verder op de achtergrond is gedrongen, in tegenstelling met de toestand in 1949 toen de wereldscheepsbouw 1.409.000 ton afleverde en er slechts 550.000 ton nieuwe opdrachten werden gegeven, is er toch alle reden voor de Nederlandse scheepsbouwindustrie om waakzaam te zijn.
Niet alleen waakzaam in verband met de algemene conclusie, die met tal van interessante gegevens in het December-nummer 1948 van het Economische Statistisch Kwartaalbericht onder de titel

„De ontwikkeling van de scheepsbouw op lange termijn" wordt getrokken, welke conclusie luidt. „dat het bij de toekomstige ontwikkeling mogelijk is, dat een verlangzaming van het groeitempo van de scheepvaart de scheepsbouw zal doen verminderen" maar ook om andere factoren.

De oriëntatie van de Nederlandse scheepsbouw op buitenlandse opdrachten, die vooral nu reeds weer sterk tot uiting komt, nu de Nederlandse vloot weer op vooroorlogs peil is en een snelle verdere aanwas niet te verwachten is, blijkt wel uit de cijfers n.l. dat in het 3de kwartaal van 1950 van de 325.654 ton die op stapel stond, 200.000 voor buitenlandse rekening was, zodat dus in de toekomst bij het verkrijgen van dergelijke orders zeer zeker terdege rekening gehouden moet worden met concurrentie, waarbij tal van andere factoren dan alleen de kostprijs een rol spelen.

Het blijkt dat de twee tijdelijk uitgeschakelde grote scheepsbouwers, Japan en Duitsland, zich snel herstellen, zodat Japan o.a. reeds in September j.l. de 3de plaats bezette in de wereldscheepsbouw en ook W. Duisland, dat nu ten opzichte van exportbouw niet meer aan beperkende bepalingen is gebonden, bijna 200 000 ton in aanbouw heeft. Zelfs Nederlandse reders, die grote belangen hebben bij Nederlandse werven, maken voor reparatie gebruik van Duitse werven, waarbij natuurlijk de staalprijzen en goedkope arbeidskrachten een belangrijke rol spelen. Hoezeer het W. Duitsland ernst is om zijn vroegere positie te heroveren, blijkt wel uit het feit dat men er zelfs toe overgaat „confectieschepen" aan te bieden.

Doch West Duitsland is niet onze enige belangrijke concurrent, daar ook immers de Zweedse werven (de 4de wereld producent) niet alleen kans zien om in 3 maanden tijds een tankschip van 16000 ton te bouwen, maar dit zelfs weten te volbrengen voor een kostprijs, die 10 % lager schijnt te liggen, dan de overige Europese markt vraagt *).

Met deze factoren dient men voor de naaste toekomst rekening te houden en wie mocht menen, dat men al deze feiten over het hoofd kan zien vindt zelfs in de huidige schijnbaar toch gunstige situatie een waarschuwing in de goed geïnformeerde „Handels en Transportcourant" van 18 Nov. j.l., waarin we de volgende ondubbelzinnige uitspraak vinden: „Hoe het ook zij, èn opdrachtgever èn scheepsbouwer zullen uit hoofde van de prijs en van de toenemende schaarste aan materiaal moeilijk kunnen besluiten tot nieuwe aanbouw over te gaan; tenzij de ongetwijfeld prioriteit genietende noodzakelijke defensieorders in de te verwachten lacune zullen voorzien, zullen de scheepsbouwers met een teruglopende orderportefeuille rekening dienen te houden." Allerlei tendenzen wijzen er dus op, dat waakzaamheid voor onze scheepsbouwindustrie geboden is en elke kans aangegrepen dient te worden om orders te verkrijgen en zeer zeker uit de landen van Oost-Europa, waarvan Polen wel uit het oogpunt van scheepsleveranties de grootste mogelijkheden biedt.

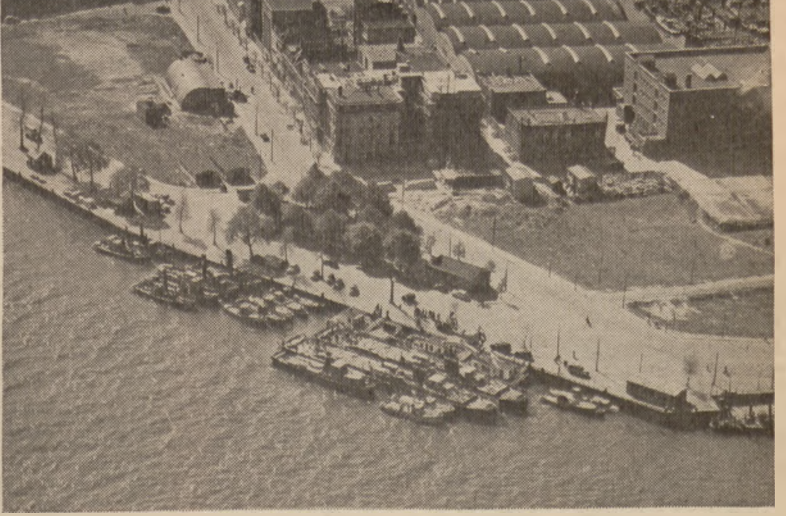
Het is immers zo, dat de Nederlandse scheepsbouwers niet alleen in het algemeen een wereldnaam bezitten, maar vooral een bijzondere reputatie genieten en hier ook op gespecialiseerd zijn om bijzondere passagiersschepen, baggermateriaal, bokken, droogdokken, sleepboten, kust- en binnenschepen te bouwen. Materiaal, waaraan ongetwijfeld in het huidige Polen grote behoefte is, daar men niet alleen de havens uitbreidt, maar daar men zich ook voorgenomen heeft om in 1955 het vervoer per binnenscheepvaart meer dan verdubbeld te verkrijgen, wat ook geldt voor het personenvervoer per schip (deze verdubbelde getallen hebben betrekking op de stand van zaken, zoals die in 1950 bestaat.

In Nederland gebouwde schepen varen nu reeds onder Poolse vlag en naar wij menen te weten zijn beide partijen, leverancier en afnemer, over gedane zaken tevreden, dus mogen wij verwachten, dat bij de huidige besprekingen ongetwijfeld ook door de Nederlandse regering het belang van de Nederlandse scheepsbouwindustrie in het oog wordt gehouden, waarmede het land een goede dienst wordt bewezen. Daarnaast is natuurlijk eveneens het tot stand komen van de Poolse kolenleveranties van grote betekenis voor de gehele Nederlandse industrie.

---

*) Uit zo juist gepubliceerde cijfers van „Shipbuilders Council of America" blijkt dat Zweden thans op de 2de plaats, Frankrijk op de 3de, Nederland op de 4de, terwijl Engeland met 41 % van de totale productie aan de top staat. A.

RECTIFICATIE. In het artikel getiteld „Poolse Kolen-Nederlandse schepen" (4e Jaargang no. 11) gelieve men in de tweede kolom, 3de alinea te lezen: „Niet alleen dat de invoer van steenkool, die aanvankelijk van 300.000 ton in April opliep tot 538 duizend ton in Juni, om daarna terug te vallen tot 285.000 ton in September..."

De gehele flottille, gebouwd in opdracht van Polen op de Hollandse werven, bij de afreis naar haar plaats van bestemming (in het jaar 1948)

De culturele behoeften

van het Volk

Na de bevrijding van Polen zag de Regering zich voor de geweldige taak gesteld, de culturele erfenis van de natie toegankelijk te maken voor het hele volk. De dorst naar kennis en de behoeften aan kunst moesten worden bevredigd. De nieuwe sociale en economische orde vroeg echter tevens om nieuwe cultuurvormen, om een Socialistische cultuur, die haar kracht put uit het dagelijkse leven — een cultuur, die haar idealen, de verwachtingen en overwinningen van de werkende bevolking, tot uitdrukking brengt. Weldra werden de eerste trekken van deze nieuwe cultuur zichtbaar en thans bereikt de Socialistische, culturele beweging ook de arbeiders in de bedrijven en de boeren, door middel van de talrijke arbeidersclubs en door het culturele werk in de vakbonden.

Het streven naar een Socialistische cultuur betekent geenszins, dat men de kunstschatten en cultuurgoederen van het verleden moet verloochenen. Integendeel, de werken der grote schrijvers, componisten en schilders uit het verleden worden thans in veel wijdere kring bekend gemaakt en meer gewaardeerd dan ooit tevoren. De uitgaven van werken van Poolse klassieken beleven oplagen, die alle vooroorlogse cijfers verre overtreffen. De jaarlijkse festivals, gewijd aan Chopin, aan de grote nationale dichters Mickiewicz en Słowacki, aan de grote operacomponist Moniuszko en de schilder Matejko zijn nationale gebeurtenissen, waaraan millioenen arbeiders, boeren en intellectuelen deelnemen.

Het beste bewijs voor de ontwikkeling van deze culturele massabeweging is wel de oplage van 1.5 millioen exemplaren van „Pan Tadeusz", het grote nationale epos van Mickiewicz, een oplage, die vóór de oorlog ondenkbaar was. Een luxe-uitgave van 150.000 exemplaren was in weinige dagen uitverkocht.

De dorst naar cultuur, die ontspruit uit een nieuw bewustzijn, komt ook tot uiting in de oplagen van boeken voor de doorsnede-lezers. Terwijl voor de oorlog een roman een gemiddelde oplage van 3 tot 5000 exemplaren beleefde, moet die thans in een oplage van tenminste 20 tot 30.000 exemplaren worden gedrukt, terwijl oplagen van 100.000 exemplaren geen uitzondering zijn. Uitgaven van Poolse en buitenlandse klassieke schrijvers verschijnen zelfs in oplagen van millioenen exemplaren.

Boekententoonstelling in Warszawa

Dit jaar zullen 85 millioen boeken gedrukt worden, tweemaal zoveel als in 1947. Per bevolkingshoofd verschijnen in het tegenwoordige Polen vijfmaal zoveel boeken als voor de oorlog en hetzelfde geldt voor de tijdschriften. In tegenstelling tot 1939, toen de totale krantenoplage 900.000 exemplaren per dag bereikte, bereikt deze thans een oplage van 4.6 millioen per dag. Dit alles bewijst, dat millioenen Polen, die voor de oorlog geen blik in een krant of boek wierpen, thans reeds tot de regelmatige lezers van deze twee soorten publicaties behoren. Een nieuwe wereld van ideeën en ervaringen werd voor al deze mensen geopend.

De wet op de uitleenbibliotheken van 1946 gaf de eerste stoot aan de smaakverandering van de lezers en aan de geweldige toename van hun aantal. Door deze wet werd de grondslag gelegd voor het huidige net van districts-, provinciale en stadsleeszalen en voor de reeds meer dan 20.000 uitleenbibliotheken in kleine gehuchten. In het geheel heeft Polen thans 50.000 uitleenbibliotheken van de meest uiteenlopende boeken met een totaal van 25 millioen boekwerken.

Zowel de bibliotheken der 18.000 cultuurclubs in de steden en op het platteland en de door deze clubs georganiseerde studie- en discussiekringen als de voordracht- en leesavonden, welke door de bekendste schrijvers in fabrieken en lanbouwcentra worden georganiseerd, dragen er het hunne toe bij om het gedrukte woord bij het gehele volk geestdriftige ingang te doen vinden.

Feestelijke opening van een bibliotheek op het platteland

Boekenbazar

Textielindustrie en Textielhandel in Polen

De spinster Maria Matusiak ondertekent haar bereidverklaring voor deelname aan de arbeidswedstrijd

Evenals de gehele industriële productie in Polen stijgt ook, sedert de overname door de staat, voortdurend en in snel tempo, de productie van de Poolse textielindustrie. In 1949 produceerde Polen:

Katoenen weefsels . . .	64.600 ton
Wollen weefsels	28.100 ton
Kunstzijden weefsels . .	6.400 ton
Linnen weefsels	10.600 ton

Sedert 1946 is de productie van de Poolse textielindustrie meer dan verdubbeld, terwijl men het vooroorlogse peil aanmerkelijk overschreden heeft.
Volgens de opgaven van de Commissie voor Europese Handel bedroeg de productie van de textielindustrie der Europese landen in het jaar 1949 in vergelijking met 1937:

In West-Duitsland	78 %
In Frankrijk	101 %
In Groot-Brittannië	102 %
In België	120 %
In Polen	145 %

Ten gevolge van deze snel stijgende productie wordt de voorziening van de bevolking voortdurend beter. De toename in Polen per hoofd der bevolking bedraagt vergeleken met de vooroorlogse tijd 96 % katoenen stoffen, 82% wollen stoffen en 142% zijden stoffen. Voor de oorlog kon een Poolse arbeider zich slechts zelden de aankoop van een pak veroorloven, terwijl de kleding van de boeren meestal uit zelfgeweven linnen bestond. Daarom produceerden de kapitalistische ondernemers hoofdzakelijk voor de bezittende klasse en voor de export.
Thans is de gehele Poolse industrie hoofdzakelijk ingesteld op de bevrediging van de behoeften der arbeiders en boeren. De weverijen hebben hun productie, wat betreft de kwantiteit en de kwaliteit, verbeterd en de kledingindustrie geeft zich alle moeite, haar afnemers practische, sterke en aesthetisch afgewerkte confectiekleding te leveren, die, ofschoon heel wat goedkoper dan maatkleding, in geen enkel opzicht in kwaliteit bij deze maatkleding achter staat.
Alle nadruk wordt gelegd op de kwaliteit en het laag houden van de productiekosten; daarom gaat het bij de arbeidswedijver tussen de textielarbeiders en de arbeiders in de confectiebedrijven zowel om de beste kwaliteit, om zuinig materiaal en machinegebruik, als ook om een verhoging van de arbeidsproductiviteit. Deze arbeidswedijver komt in die industrietak reeds bij 70 % der arbeiders voor en sedert 1949 is de arbeidsproductiviteit dan ook al met 12 % gestegen.
Het pas opgerichte centrale laboratorium voor de confectie-industrie houdt zich bezig met de verbetering van het productieproces; het Centrale Bureau bij het Ministerie voor de lichte Industrie ontwerpt modellen, die beantwoorden aan de eisen van de practijk en de smaak der kopers. Men begint nu ook modeshows te organiseren, waarop niet alleen reeds vervaardigde modellen, maar ook nieuwe ontwerpen getoond zullen worden, met het doel de productie aan de wensen van de kopers aan te passen. Het assortiment wordt voortdurend uitgebreid. In 1948 kon de confectie-industrie nog slechts 68 modellen in mantels en andere bovenkleding voor mannen en vrouwen aanbieden; in 1949 bracht zij 329 modellen en tegen het eind van de zomer van 1950 reeds 555 modellen op de markt. In de herfst kwamen hier nog 250 bij.
Bij de voorziening van de werkende bevolking speelt de gesocialiseerde handel een grote rol. In 1947 bestreek de particuliere handel in textielgoederen nog 37,6 % van de omzet; nu nog maar 2,5 %. De ontwikkeling der staats- en vakverenigingsverkoopscentrales heeft een einde gemaakt aan speculatie en zwendelarij, terwijl de verdeling van textiel- en confectiegoederen verbeterd werd.
Behalve een betere voorziening van de binnenlandse markt garandeert de snelle productiestijging ook belangrijke overschotten voor de export. In 1949 vonden Poolse textielgoederen, katoenen, wollen, kunstzijden en linnenweefsels, garens, confectie, werkkleding en technische weefsels hun afnemers in meer dan 20 Europese landen en over zee. In totaal was de export van textiel meer dan twee maal zo groot als in 1947 en 62 % groter dan in 1937. In 1955 zal Polen door uitbreiding van zijn textiel- en confectieindustrie nog ruim 50 % meer katoenen en wollen weefsels vervaardigen dan in 1949 en meer dan het dubbele aan kunstzijden stoffen, terwijl ook het aantal geleverde confectiegoederen zich zal verveelvoudigen.

P. I. B.

Kruidenteelt

voor Medische doeleinden, Industrie en Export

Onder de in het zesjarenplan genoemde productiegebieden neemt de kruidenkwekerij een niet geringe plaats in. Behalve als gemakkelijk te verkrijgen geneesmiddelen hebben kruiden grote waarde als een belangrijke grondstoffenbron bij de vervaardiging van pharmaceutische artikelen, zoals vluchtige oliën, looistoffen, verfstoffen, specerijen enz. Reeds voor de oorlog behoorde Polen tot de uitgebreidste kruidenkweekplaatsen van Europa, zonder intussen over een eigen kruidenverwerkende industrie te beschikken. Bij het zeer geringe binnenlandse verbruik vormden kruiden dus hoofdzakelijk een exportartikel, dat — bijna in zijn geheel door de Duitse pharmaceutische industrie als grondstof aangekocht en verwerkt — later tegen duur geld als eindproduct in grote hoeveelheden naar Polen terugkeerde.

Met het oog op de economische voordelen der kruidenverwerking wijdde Polen na de oorlog de grootste aandacht hieraan. Er werd een kruidencentrale geschapen, die de gehele verbouw coördineerde en daardoor een planmatige ontwikkeling mogelijk maakte. Zo wordt tegenwoordig door de meer dan 40 over het gehele land verspreide verbouwcentra een steeds rijkere keuze kruidensoorten geteeld, waarbij munt, lavendel en komijn het hoofdbestanddeel vormen. De planten worden direct bij de teeltplaats verwerkt, merendeels tot oliën, die een veel gevraagd artikel vormen. Ook rhizinusplanten, die men met succes geaclimatiseerd heeft, worden op vele plaatsen verbouwd. Een geheel nieuwe toepassingsmogelijkheid vormt de industriële verwerking van wortels en kruiden tot veevoeder voor mestdoeleinden.

In de loop van het zesjarenplan zal het aantal kweekplaatsen tot minstens 300 à 400 stijgen en tegelijkertijd zal de voor aanplant beschikbare grond uitgebreid worden. Zo heeft bijvoorbeeld in het wodjewodschap Lódz de kweekplaats een drievoudige uitbreiding ondergaan, waaraan reeds niet minder dan ongeveer 2000 boeren werkzaam zijn. Maar ook de verwerkende bedrijven moeten toenemen en dat wel reeds in het komende jaar, daar in verschillende wojewodschappen al een reeks nieuwe laboratoria voor de winning van aetherische oliën hun voltooiing naderen. Aan het gestegen tekort aan specialisten op het gebied van de teelt en de verwerking van kruiden wordt door de oprichting van talrijke nieuwe vakscholen tegemoet gekomen.

De export van kruiden uit Polen, die in 1945 ongeveer 100 ton bedroeg, had zich in de loop van 1949 reeds vertwintigvoudigd en hij zal voortdurend toenemen. Tot de afnemers van dit exportartikel behoren 11 Europese landen, waaronder België, Tchechoslowakije, Denemarken, Zwitserland, Zweden, Groot-Brittannië en Italië, en ook de Verenigde Staten. Uitgevoerd worden hoofdzakelijk Fr. Caroi, Ex Frangulae, Fr. Serborum, Fr. Myrtillorum, Spora Lycopodii, Lichen Islandivus, Flos Camillae, Rhz. Calami, doch ook talrijke andere soorten.

De technische ontwikkeling van de Poolse filmindustrie

Het Zesjarenplan voorziet in een aanzienlijke uitbreiding van alle takken van de filmindustrie, zodat de Poolse filmindustrie in 1955 in staat zal zijn, jaarlijks 14 nieuwe speelfilms, 10 poppenfilms en trucfilms, 140 documentaire films van een gemiddelde lengte van 300 M. en 300 culturele films van gemiddeld 350 M. te brengen en gelijktijdig de artistieke hoedanigheden te verhogen. Tevens zal de synchronisatie van films uit het buitenland in 1955 verdriedubbeld zijn.

Om het uitgebreide net van bioscopen behoorlijk van films te kunnen voorzien, wordt een moderne copieerinrichting opgericht die eveneens tegemoet zal kunnen komen aan de vraag naar smalfilms, vooral van opvoedende strekking. Om al deze taken te kunnen uitvoeren voorziet het Zesjarenplan naast de vergroting van de bestaande inrichtingen in de bouw van een nieuw atelier voor speelfilmproductie en in een atelier voor de vervaardiging van culturele films.

Het eerste atelier, dat één der belangrijkste investeringsobjecten van „Film Polski" is, zal als zogenaamde „Filmstad" in de omgeving van Warszawa worden gebouwd en bij zijn ingebruikname, die pas in 1955 te verwachten is, een capaciteit van 25 à 30 speelfilms per jaar bezitten. Voorlopig echter rekent men tot het eind van het Zesjarenplan op een jaarproductie van 6 speelfilms.

Om de culturele films in bredere kring te vertonen werden in 10 100 scholen met in totaal 1,6 millioen leerlingen projectie-apparaten opgesteld, in de dorpsscholen zullen 90% hiervan voorzien worden van dergelijke apparaten. Tijdens het lopende schooljaar werden 50 000 lesuren vrij gemaakt voor filmvertoningen. Bovendien worden 1.400 arbeidersclubs bij de actie voor leer- en culturele films betrokken. Ook in het buitenland worden de Poolse leerfilms en culturele films zeer gewaardeerd, zodat ze op verschillende internationale filmfestivals prijzen en premies verwierven. Tijdens dit voorjaar vervaardigden de ateliers voor culturele films te Lódż 42 films en zij bewerkten 151 buitenlandse films.

Ook de productie van projectie-apparaten geluidsapparaturen en andere technische middelen evenals de vervaardiging van filmband en foto-chemische artikelen zal overeenkomstig toenemen. Op het ogenblik wordt te Warszawa een fabriek voor productie van alle mogelijke filmapparaten gebouwd en in afzienbare tijd zal daar eveneens een Staatsacademie voor Filmkunst worden opgericht voor het vormen van gekwalificeerde technische en artistieke filmkrachten.

Het net van bioscopen zal bovendien belangrijk worden uitgebreid. Allereerst wordt hierbij aan de dorpen gedacht. In 1955 zullen 3.300 dorpsbioscopen (thans zijn er slechts 400) met 271 000 zitplaatsen jaarlijks plaats bieden aan 23 millioen bezoekers, terwijl de stadsbioscopen met 312 000 zitplaatsen jaarlijks 119 millioen bezoekers zullen verwerken.

De huidige Poolse Cinematografie

In de nieuwe Poolse film „Twee Brigades" komt een scène voor, waarin een uitmuntend toneelspeler van het klassieke répertoire voor een arbeiderspubliek optreedt in de rol van een fabrieksarbeider. Na de repetitie vindt een discussie plaats met uitgenodigde arbeiders. De acteur die vooral bekendheid heeft verworven in de rol van Don Diego in „Le Cid" van Corneille is verwonderd over het negatieve oordeel van het publiek. De arbeiders verwijten de acteur gebrek aan realisme in de uitbeelding van zijn rol; zij vinden, dat hij in het geheel niet één van hen uitbeeldt. hoewel hij op het toneel moet spreken over hun zorgen en vreugden. De ervaren acteur voelt zich beledigd, protesteert, doch moet tenslotte toegeven, dat zijn critici gelijk hebben.

Het is geen toevallige scène, die ingelast is door een scenarioschrijver, die interessante conflicten zoekt. De Poolse film tracht, naar het voorbeeld van de leidende Sowjet-cinematografie, de waarachtigste problemen van haar land te behandelen. In deze tijd van geweldige, vreedzame inspanning van het ganse werkende volk om de fundamenten voor het socialisme te leggen, volgt ook de film stap voor stap de brigades van architecten, van arbeiders, boeren, geleerden of artisten.

Het levenstempo is in het hedendaagse Polen echter zo snel en de veranderingen, die in het leven plaats vinden, zijn zo diep en ingrijpend, dat het voorstellingsvermogen van de scheppende kunstenaar er niet altijd in slaagt. dit tempo bij te houden. In arbeiderskringen verneemt men steeds vaker stemmen, dat de huidige kunst, waaronder ook de filmkunst, ten achter blijft bij het leven, dat elk ogenblik geheel nieuwe situaties en conflicten schept, welke een artistieke omschakeling eisen. Genoemde scène uit de film „Twee Brigades" is dus een karakteristieke scène, omdat zij één der belangrijke uitingen van het moderne leven op het witte doek brengt: het vraagstuk van de vorming van de nieuwe mens, en de nieuwe verhouding tot het werk en eveneens tot de kunst.

De film „Twee Brigades", waarop wij nog dieper zullen ingaan, vormt ongetwijfeld het begin van een nieuwe periode in de geschiedenis van de Poolse filmkunst.

De Poolse regisseur Alexander Ford in gesprek met de directeur van Actueel Film, in verband met zijn bezoek aan Nederland vorig jaar

Het vorige tijdperk. waarvan films als „De laatste étappe" en „De Grensstraat" (in Nederland bekend onder de naam „De Waarheid" kent geen grenzen) de hoogtepunten zijn, was de tijd van voorbereiding van de grondslagen der jonge Poolse cinematografie. Bevrijd uit het vernederend régime van particuliere producenten, die vóór de oorlog geen film van internationale betekenis vervaardigden, betreedt zij zonder vrees de bioscopen der gehele wereld. In Moskou, Parijs en New York hebben millioenen toeschouwers zich ervan overtuigd, dat de Poolse film bestaat en lauweren oogst in de internationale arena.

Genoemde beginperiode is, zoals kritische stemmen en zoals prijzen op internationale festivals getuigen, geheel benut voor het leggen van grondslagen voor de onafhankelijkheid der Poolse filmkunst, welke steeds hechter verbonden is met de huidige tijd.

„De laatste étappe", „De Grensstraat" en zoveel andere films gaven op hoogst artistieke wijze uitdrukking aan de belevenissen van Polen tijdens de bezetting. Latere films behandelen actuele vraagstukken, die de grote massa raken.

Nog geen jaar geleden verscheen in de Poolse bioscopen de film „Het Duivelsravijn", waarvan het scenario geschreven is door T. Kański—A. Vergano. Het is geen film met grote epische pretenties. De bedoeling ervan is veeleer bescheiden. Het gaat er namelijk om, een zeker voorval uit het leven op het doek te brengen. Een bende smokkelaars organiseert het vervoer over de berggrens van een lading zeer kostbare voorwerpen van volkscultuur, die een Amerikaanse bankier in zijn bezit wenst te krijgen. Toevallig wordt het gehele plan ontdekt door een jonge

„góral" (bergbewoner) die zich zelf vroeger, tijdens de Duitse bezetting, met smokkel had bezig gehouden. De jonge góral is echter reeds soldaat bij de troepen, die het grensgebied bewaken. De dienst in het volksleger heeft hem de ogen geopend. Hij slaagt erin, het plan van de smokkelbende te doorkruisen en de kostbare kunstvoorwerpen te redden,

Ofschoon de kritiek op een reeks onbelangrijke fouten in de film heeft geweten, heeft deze zelfde kritiek toch eenstemmig haar waardering voor het interessante gegeven en de snelle actie van de film en bovenal voor de figuur van de hoofdpersoon geaccentueerd. Op een bergpost heeft men een held weten uit te beelden, een eenvoudig man, die door zijn dagelijks werk conscientieus strijdt voor de welvaart van zijn vaderland en de vrede op de wereld.

Als tweede film over het hedendaagse leven werd op het festival van dit jaar te Karlovy Vary „Twee Brigades" onderscheiden (Scenario van K. Cekalski, K. Swiniarski en E. Szuster). De prijs, welke in Karlovy Vary aan deze film werd toegekend, was „voor de beste experimentele film". Een volkomen gequalificeerde aanduiding, daar „Twee Brigades" een dubbel experiment is.

In de eerste plaats is de film vervaardigd door studenten van de Filmacademie, weliswaar onder algehele leiding van een beroepsregisseur en -operateur, maar de wijze van realisatie was volkomen collectief. Ten tweede berust de constructie van de film op drie verschillende handelingen, die elkaar op originele wijze kruisen. Eén hiervan bestaat uit fragmenten van een toneelvoorstelling.

„Twee Brigades" is de geschiedenis van de opvoering door een jong, vooruitstrevend theater van een stuk van de Tchechische schrijver V. Kani over de socialistische arbeidsconcurrentie. De opvoering van een zo ongewoon stuk, dat geheel afwijkt van de afgezaagde familiedrama's, veroorzaakt een felle discussie onder de leden van het gezelschap. Deze discussie is een weerspiegeling van weifeling en tegenspraak, welke als overblijfsel van het kapitalistische stelsel nog hier en daar in de figuur van de werkende intellectueel schuilen.

Wij zien, hoe de verandering in de afzonderlijke leden van het gezelschap zich voltrekt in de loop van het werk aan het op te voeren stuk en van de discussies, die georganiseerd zijn met deelneming van arbeiders uit een tractorenfabriek. De inhoud van het toneelstuk werkt na bij de acteurs en niet minder bij de arbeiders, die de repetities bijwonen, en elk van hen vindt zichzelf of zijn kameraad terug in de personen van het stuk.

Onder invloed van de kritiek der arbeiders slagen de artisten erin, de oude sjablone-achtige uitbeelding van arbeidersrollen over boord te werpen en de arbeiders worden in hun interpretaties echte, levende mensen.

„Twee Brigades" is, behalve door zijn experimenteel karakter, een belangrijke vooruitgang in de vorming van de filmstijl van het socialistisch realisme.

Een interessante proef van een psychologische film was de in de lente van dit jaar gedraaide film „Het Huis in de Woestenij", naar het scenario van de bekende schrijver Jaroslaw Iwaszkiewicz, geregisseerd door J. Rybkowski. Deze film verhaalt van de lotgevallen tijdens de bezetting van een Warszawse ingenieur, die uit de handen der Gestapo ontsnapt is en na eerst een tijd van depressie en apathie overwonnen te hebben, opnieuw actief aan de trijd tegen de bezetter gaat deelnemen.

Afgezien van zijn onbetwistbare artistieke waarden, ontmoette de film principiële kritiek, die hem verwijt, dat hij de geschiedenis van de niet zeer karakteristieke roman te veel op de voorgrond plaatst, terwijl hij de ondergrondse strijd van het Poolse volk en de vraag, welke lagen van het volk vooral dit verzet hebben georganiseerd, te oppervlakkig behandelt.

Binnenkort zullen in de Poolse bioscopen twee nieuwe speelfilms: „Première in Warszawa" en „De eerste Start" vertoond worden.

„Première in Warszawa", een gecostumeerde muziekfilm, verhaalt van de lotgevallen van de opvoering in 1859 van de grote nationale opera „Halka" van Stanisław Moniuszko. De première van deze opera, welke plaats vond ondanks heftige aanvallen der reactionnaire critici en tsaristische censuur, was een grote overwinning van de nationale muziek, die putte uit de muzikale cultuur van het Poolse volk, over de kleurloze, kosmopolitische rommel.

„De eerste Start" is de eerste Poolse jeugdfilm en behandelt de sociale vooruitgang van zonen van arbeiders en boeren, terwijl het verhaal zich afspeelt op een school voor zweefvliegerij.

Bovendien is men begonnen aan drie andere speelfilms. „De Generaal der Overwinning" illustreert het leven van de populaire held van het democratische Polen gen. Swierczewski, alias Walter. De film over Fréderic Chopin, waarvan de titel nog niet vaststaat, zal tot taak hebben het leven van de grote Pool te tonen tegen de achtergrond van zijn geniale werken.

„Het Garnizoen" zal de tweede jeugdfilm zijn, ditmaal over de leerlingen der rijkszeevaartschool.

De weg, die de Poolse vervaardigers van speelfilms ingeslagen hebben in hun streven naar een kunst van socialistisch realisme, is echter nog niet ten einde. De Poolse scenarioschrijvers en regisseurs richten zich in hun scheppend werk in zeer grote mate naar de mening van de eenvoudige toeschouwer, die tot uitdrukking komt in massaal georganiseerde discussies, enquêtes en op bijeenkomsten van filmclubs. Aan de andere kant zorgen Regering en Partij voor hun scheppende kracht door met zakelijke kritiek voorwaarden te scheppen voor een zo rijk mogelijke opbloei van deze kunst, die het meest van alle kunsten voor de grote massa toegankelijk is.

Ook de Poolse documentaire film, die levendig reageert op alle actuele gebeurtenissen, vervult een belangrijke rol in het leven van het land. Als voorbeeld kan dienen de met geestdrift opgenomen film „De brede Weg" over de aanleg van de moderne verkeersader van Warszawa: het traject Oost-West.

Een ommekeer in de geschiedenis van de Poolse documentaire film werd de realisatie van de normaalfilm onder de titel „De brief van de mijnwerker", welke in gedramatiseerde vorm, zonder echter ook maar één ogenblik van de realia af te wijken, de historie van een rationalistisch denkende Silezische mijnwerker uitbeelde.

Sindsdien breekt de Poolse documentaire film vastbesloten met de resten van formalisme en foutieve concepties van auteurs, zodat hij uit groeit boven het motto „l'art pour l'art".

In dienst der werkende massa verschijnen door realisme getypeerde films: „Marchlewski", een montage over het leven van de grote voorvechter van de zaak der arbeiders; „Eén uit velen", het verhaal van een eenvoudige weefster, een handarbeidster, die textielingenieur wordt; „De redactie kreeg een brief", een reportage over het net van arbeiders- en boerencorrespondenten; „Nieuwe Kunst", over de prestaties van hedendaagse Poolse beeldende kunstenaars, enz.

Polen heeft een begin gemaakt met de verwezenlijking van het Zesjarenplan, dat het aspect van het land volkomen verandert. Ongetwijfeld blijft de Poolse filmkunst niet achter, mede bouwend aan de fundamenten van het socialisme in Polen. Ziehier de resultaten van het laatste jaar.

Ł. Płażewski.

OPROEP *van het tweede Wereldvredescongres*

Hoe men ook oordelen moge over de wereldgebeurtenissen, die thans ieders aandacht trekken, niemand zal kunnen ontkennen, dat een Vredescongres als dat, hetwelk kortgeleden in Warszawa gehouden is, niet straffeloos genegeerd kan worden. We hebben er in ons tijdschrift herhaaldelijk op gewezen, dat Polen in zijn wederopbouw wel in de eerste plaats de vrede begeren moet. Vandaar dat het manifest van dit Congres in onze kolommen een plaats verdient.

Het op de slotzitting van het Tweede Wereldvredescongres te Warszawa eenstemmig aangenomen Manifest, waarmede 2000 afgevaardigden uit 81 landen zich tot de gehele mensheid richten, luidt:

„Oorlog bedreigt de mensheid. Kinderen, vrouwen en mannen worden door deze oorlog bedreigd.

De Organisatie der Verenigde Naties rechtvaardigt niet de verwachting der Volken, dat zij Vrede en Rust garandeert. Het leven van mensen en hun culturele goederen zijn in gevaar. De volken willen echter de hoop niet opgeven, dat de Organisatie der Verenigde Naties wederom vastbesloten zal terugkeren tot de beginselen, op grond waarvan zij is ontstaan, beginselen, die de Vrijheid, de Vrede en de wederkerige achting van alle volken waarborgen.

Ieder mens met een geweten is zich ervan bewust, dat een ieder die over de onvermijdelijkheid van de oorlog spreekt, de mensheid belastert. Gij, die deze Boodschap der 2000 Afgevaardigden op het Tweede Wereldvredescongres verneemt, een Boodschap die in naam van de volken van 81 landen werd verkondigd, moogt nooit vergeten, dat de strijd voor de Vrede Uw eigen strijd is. Weet, dat honderden millioenen mensen zich hebben verenigd en U de hand reiken.

Zij roepen U op om deel te nemen aan de schoonste strijd, die wordt uitgevochten door de mensheid, welke aan de toekomst gelooft. Men kan de vrede niet lijdelijk afwachten, men moet die door strijd veroveren. Laten wij onze wil verenigen in de eis, dat de oorlog in Korea, die de wereld in brand kan zetten, eindelijk een einde neemt! Laten wij onze stem verheffen tegen de poging om in Duitsland en in Japan een oorlogshaard op te richten!

Met de 500 millioen mensen, die, zich hun verantwoordelijkheid bewust, de Oproep van Stockholm ondertekenden, eisen wij het verbod van het atoomwapen, algemene ontwapening en de contrôle op deze maatregelen. Strenge contrôle en algemene ontwapening evenals de vernietiging van het atoomwapen zijn technisch uitvoerbaar.

Wij moeten een wetgeving afdwingen, die oorlogspropaganda verbiedt. Laten wij de eis stellen, dat de Parlementen, Regeringen en volken de op het Tweede Wereldvredescongres uitgewerkte voorstellen voor het verzekeren van de Vrede aannemen! De macht van de democratische krachten van de Vrede is groot genoeg, de stem van de vrije volken is machtig genoeg om gezamenlijk een bijeenkomst van de Vertegenwoordigers der grote Mogendheden af te dwingen.

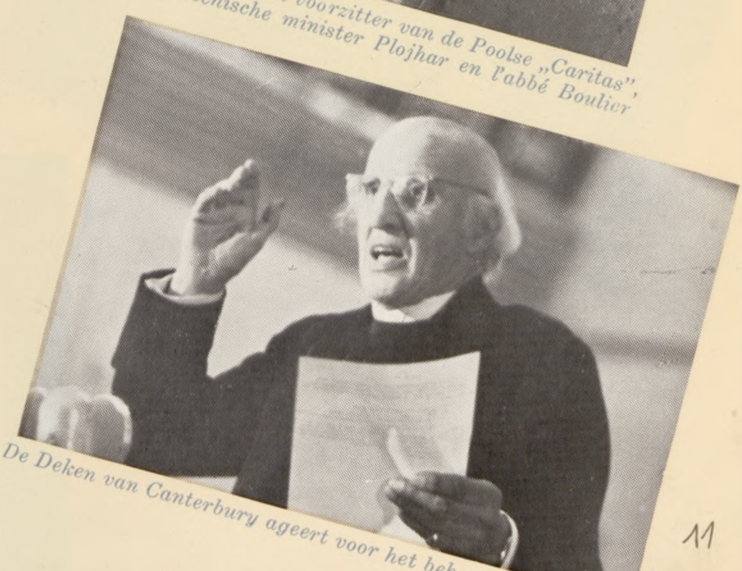
Het Tweede Wereldvredescongres heeft met nooit gekende kracht het bewijs geleverd, dat de mensen van de vijf werelddelen het ondanks grote meningsverschillen, met elkaar eens kunnen worden, om de geesel van de oorlog af te wenden en de Vrede tot stand te brengen. Mogen de Regeringen hun voorbeeld volgen: dan zal de Vrede gered zijn."

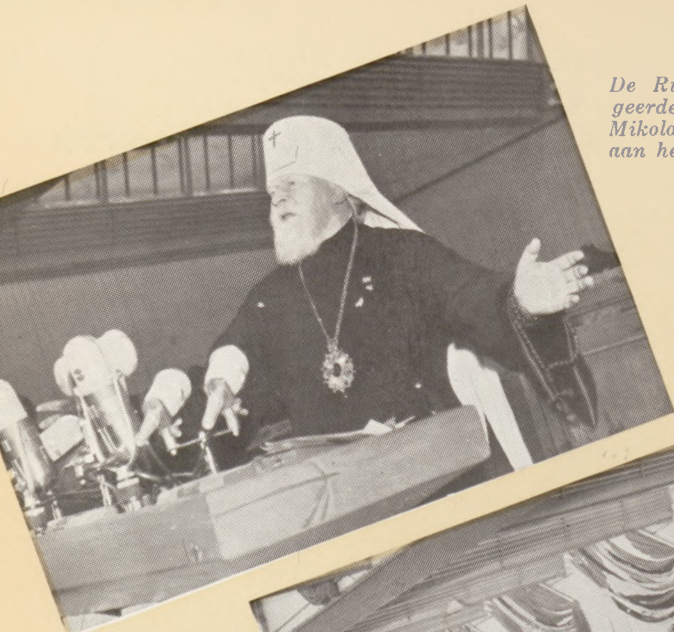
Prof. Joliot-Curie in gesprek met de Russische schrijver Ilja Ehrenburg

De Katholieke geestelijke en voorzitter van de Poolse „Caritas", Lemparty, de Tchechische minister Plojhar en l'abbé Boulier

De Deken van Canterbury ageert voor het beh

De Russische gedelegeerde Metropolitaan Mikolaj-Sebastian aan het woord

Het panorama van het Presidium

De Poolse jeugd begroet de vredesstrijders

Delegaties uit de verschillende landen

Delegatie uit de Sowjet-Unie

Indonesische afgevaardigden temidden van Poolse kinderen

Delegatie uit de Verenigde Staten van Amerika

De gedelegeerde Robson (V.S.) schrijft haar autogrammen, omringt door de Poolse jeugd

Poolse en Buitenlandse persstemmen over

het Wereldvredescongres

„Het wereldvredecongres heeft bewezen, dat er nog groepen en richtingen van politieke, godsdienstige, maatschappelijke en culturele aard bestaan, die een tijdelijke of duurzame samenwerking met de wereldvrede-beweging kunnen en willen opvatten," — zo schrijft het Poolse blad „Trybuna Ludu". Het blad vervolgt: „Het heeft verder bewezen, dat de wereldvredebeweging in haar volle omvang openstaat voor deze groepen en richtingen."

„Het congres", heet het verder in de „Trybuna Ludu", „was veelbetekenend voor de groeiende kracht van de wereldvredesbeweging, die onder de leuze van de Oproep van Stockholm haar invloedssfeer uitbreidde naar nieuwe politieke en maatschappelijke kringen. Het congres, waarop mensen van verschillende nationaliteit en ras, mensen met verschillende politieke en godsdienstige overtuiging hun mening uitspraken, heeft de basis van de vredesoproep van Stockholm nog verbreed en zowel aan de Organisatie van de Verenigde Naties, als aan de regeringen concrete eisen gesteld, die tot doel hebben, het vertrouwen tussen alle landen, onafhankelijk van hun tijdelijke maatschappijvorm, te herstellen."

Stemmen uit het buitenland.

De buitenlandse democratische pers geeft eveneens uitvoerig commentaar over het wereldvredecongres en haalt talrijke uitingen aan van de delegaties, die zonder uitzondering enthousiast uit Warszawa zijn teruggekeerd.

Zo roemt het Italiaanse tijdschrift „Vie nuove" onder de titel ,Een wonder in Warszawa" het ernstig en waardig karakter van de debatten evenals het feit, dat de deelnemers aan het congres uit mensen van de meest verschillende meningen en godsdienstovertuigingen bestonden — een Franse intellectueel naast een Italiaanse arbeider, een leider van de Chinese Volksrepubliek naast een Italiaanse monarchist. Het blad besluit met de woorden: „Het congres heeft bewezen, dat als de vrede op het spel staat, allen dezelfde taal kunnen spreken."

Op zijn terugreis vanuit Warszawa aan boord van het Poolse zeeschip „Batory" telegrafeert de correspondent van „Unita" aan zijn krant: „Dit mooiste schip van de Poolse vloot met talrijke Italiaanse, Engelse, Amerikaanse, Canadese, Chileense en andere gedelegeerden aan boord, heeft de eretitel van „Vredesschip" gekregen."

De Franse krant „Libération" verklaart, dat de besluiten van het congres de Organisatie van de Verenigde Naties tot de orde roepen en haar de enige weg tot de vrede wijzen, en de „Tribune des Nations" noemt het congres een gebeurtenis, waarmee rekening gehouden moet worden. „Wie zo beperkt is, dat hij de betekenis van het congres niet verstaan wil, begaat een zware fout." — In de „Humanité" betuigt de vroegere Franse minister van Luchtvaart Pierre Cot zijn „dank" aan de Engelse premier Attlee, dat hij de gedelegeerden van het congres de goede gelegenheid heeft gegeven, er zich persoonlijk van te overtuigen, wat een volk, dat zich van de invloed van de krachten uit het verleden bevrijd heeft, bereiken kan.

Het orgaan van de Franse arbeidersbeweging ,Le Peuple" stelt als het hoogtepunt van het congres vast, dat men een weg voor, een overeenstemming tussen de volken en voor het behoud van een duurzame vrede heeft gevonden.

Het Parije avondblad „Ce soir" publiceert een reeks van interviews met gedelegeerden van het congres, waaronder dat met de vertegenwoordiger van het progressieve Amerika, Howard.

„Men probeert het Amerikaanse volk aan te praten," merkt Howard op, „dat er machten in de wereld zijn, die ons land aan willen vallen. Ik zal na mijn terugkeer in de V.S. er overal op wijzen, dat deze bewering geen schijn van waarheid bevat. Wanneer dan ook vele gedelegeerden kritiek uitoefenden op de regering van mijn land, hebben ze tegelijkertijd hun vriendschappelijke gevoelens voor en hun geloof in mijn volk naar voren gebracht. Het Amerikaanse volk moet en zal begrijpen, dat een vredig naast elkaar bestaan van de beide halfronden mogelijk en dringend noodzakelijk is, anders gaan we allen een zekere ondergang tegemoet."

In de zelfde geest spreekt de secretaris van de Engelse delegatie Jones over de diepe ontroering, die het congres en de Poolse gastvrijheid bij hen hebben opgewekt en hij besluit: „Wii verlaten Warszawa onder de indruk van de grote betekenis van de taken, die door ons in het belang van de vrede verwezenlijkt moeten worden."

De reeks van de door „Ce soir" gepubliseerde interviews besluit met de uiting van de secretaris van het Duitse vredescomité, Heinz Willmann. „De in Warszawa doorgebrachte dagen," schrijft hij, „hebben het de leden van onze delegatie mogelijk gemaakt, het gezamenlijke Duitsland te vertegenwoordigen en problemen van wereldstrekking te onderzoeken. Het was een grote en uitgezochte gelegenheid voor alle aanwezigen om met vertegenwoordigers van andere volken samen te komen."

Ook de andere Duitse gedelegeerden waren bij hun terugkeer nog diep onder de indruk van de warme hartelijkheid, waarmee de bevolking van Warszawa hen had ontvangen. De leider van de spoorarbeiders, Paul Heine, onderstreepte, dat de Polen niet alleen in woorden hun vriendschap voor het Duitse volk tot uitdrukking hadden gebracht.

„We namen de gelegenheid van ons verblijf in Warszawa te baat," zegt hij, „om kennis te nemen van de aanwinsten van de rationalisatie en de nieuwste werkmethoden der spoorarbeiders. De toepassing van deze ervaringen zal ons reeds in de eerste maanden een besparing van vele duizenden marken mogelijk maken."

De predikant Dr. Hertz uit Leipzig roemde vooral de betekenis van de deelneming aan het congres van geestelijken van verschillend geloof en voegde hieraan toe: „Ik was zeer getroffen door datgene, wat de gedelegeerde van Korea over de door de Amerikanen gepleegde wreedheden in dat land meedeelde."

De handelsattaché bij de Poolse Legatie in Den Haag, ontvangt dagelijks van 10—1 uur op zijn kantoor, Alexanderstraat 24, Tel. 116164.

Buitenlanders over:

de wederopbouw en bescherming van monumenten in Polen

De afgelopen drie jaren hebben zich onderscheiden door een zeer talrijk bezoek van buitenlanders in Polen, onder wie zich ook talloze kunstkenners bevonden. Hun mondelinge en schriftelijke uitlatingen over de restauratie van Poolse kunstmonumenten zijn waard, wat nader bekeken te worden.

Het werk aan Poolse kunstschatten werd door zo veel bekende buitenlandse vaklieden bekeken en gewaardeerd, dat het moeilijk is, ook maar de belangrijksten aan te halen. Polen nodigde de vooraanstaande Deense historicus Hoerskier uit, die kortgeleden een half jaar in Polen vertoefde om zich met de Poolse vondsten op het gebied van kunstwerken vooral uit de Romaanse periode vertrouwd te maken. Ook de directrice van het Thorwaldsen-Museum in Kopenhagen, Else Kai Sass, liet zich zeer prijzend uit over de in Warszawa, Poznań en Kraków verrichte restauratiewerken.

De buitenlanders, speciaal Zweden, Hollanders en Zwitsers, verbaasden er zich over, dat de monumentenzorg zich ook uitstrekte over het Slot van Malborg, dit symbool van de grootste ellende, die door de kruisridders over het Poolse volk is gebracht. Zij zagen het als een bewijs van hoge beschaving, dat de Poolse kunstkenners het klaar speelden, zich over de haat tegen de vijand heen te zetten en kunstbezit, ook al waren daar droeve herinneringen aan verbonden, van een volkomen objectief standpunt te waarderen.

Vele buitenlanders, die van het tempo van de Poolse economische wederopbouw gehoord hadden en deze later met eigen ogen hadden aanschouwd, konden niet geloven, dat Polen in staat was na een zó verwoestende oorlog en een dergelijke bezetting de middelen en de energie op te brengen voor de restauratie van monumenten en voor opgravingen op verschillende van verkeerstechnisch standpunt beschouwd zeer ongunstig gelegen plaatsen.

Bijzonder lezenswaard is het oordeel van de hoofdredacteur van het tijdschrift „Arts", Cogniat, over de wederopbouw van de monumenten van Warszawa. In nr 12 van dit tijdschrift schrijft Cogniat: „Ook hier bevinden zich twee standpunten tegenover elkaar: dat van de logica en dat van het gevoel. Het standpunt van hen, die alle huizen in moderne stijl willen bouwen, en dat van hen, die iets van de oude stad door de wederopbouw van talrijke paleizen uit de 18e eeuw in hun vroeger aspect willen bewaren. Ook hier zegevierde het gevoel. Het is niet nodig, zo zeggen deze laatsten, dat Warszawa voor de ogen van zijn inwoners als een volkomen in de 20e eeuw gebouwde stad verschijnt. Hoe men 't ook beziet, Warszawa heeft haar eeuwenoud verleden. Het is nodig, dat de Polen dit verleden als tot hen behorend beschouwen en weten dat het in staat was een zondvloed te doorstaan en dat het ten slotte een deel van hun cultuur en hun natuur vormt. Wij hebben voldoende, nauwkeurige gegevens om de gevels van deze aristocratische gebouwen getrouw te restaureren. In korte tijd zullen deze gevels een nieuw patina verkrijgen evenals vroeger, en dan zullen wij nog inniger met ons verleden verbonden zijn.

Dit was gericht tegen een bepaald, slechts theoretisch en gevoelsarm, op zuiver logische overwegingen steunend nuttigheidsstandpunt. Geleidelijk vertoont Warszawa weer haar vroegere gelaat. Nog niet zo lang geleden werd begonnen aan de wederopbouw van een straat, waarin uitsluitend 18e eeuwse gebouwen stonden. Zij is al weer opgebouwd. Een verjongd gezicht, een levend verleden en een bron van hoop op de toekomst zijn aan de dag getreden.

Men heeft de kunst verstaan al het gegevene te benutten om de gebouwen afmetingen te geven, die eventuele latere wanverhoudingen uitsluiten. Deze straat heeft dus huizen van hoogstens twee verdiepingen, zodat eenheid van stijl gehandhaafd bleef."

Terloops moeten hier ook twee Sowjetrussische architecten genoemd worden, die reeds tweemaal Polen bezochten: Baburow en Tscherníschew. Zij waren verrukt over het restauratiewerk en meenden, dat die 18e eeuwse stijl ook gevolgd moest worden bij de huidige monumentale bouw, om Warszawa op deze wijze stilistische eenheid te verlenen. Deze architecten merkten ten slotte op, dat de Sowjet-Unie na de oorlog ook alle waardevolle gebouwen uit de 19e eeuw in ere houdt, tenzij een dringende noodzaak dit belet.

Het uitvoerigste betoog over de wederopbouw van waardevolle monumenten in Polen publiceerde Dr. Linus Birchler, Professor aan de Technische Bondshogeschool in Zurich, voorzitter van de Bondscommissie voor monumentenzorg. Hij vertelt, dat hij uitgenodigd was naar Polen te komen om kennis te nemen van problemen bij de kunstrestauratie in Polen. Hij kreeg gelegenheid talrijke plaatsen te bezoeken en waardevolle indrukken op te doen. In een artikel „Monumentenzorg in het tegenwoordige Polen" in de Neue Zuricher Zeitung geeft hij zijn eerste indrukken weer.

Uitvoeriger en met even onverholen enthousiasme uitte Prof. Birchler zich in de „Schweizerische Bauzeitung". In tegenstelling tot Zwitserland, dat geen enkele staatsdienst voor monumentenzorg en totaal geen dergelijke bondswet kent, heeft Polen een wet op dit gebied van 1928, die in 1947 belangrijk uitgebreid werd. Met de registratie van monumenten is men reeds tussen de beide wereldoorlogen begonnen. De organisatorische kant van de monumentenzorg heeft bijzondere aandacht en dit is zeer belangrijk; de staf van medewerkers is overeenkomstig de eisen samengesteld, ook al heeft de oorlog hier gevoelige leegten achtergelaten.

Prof. Birchler noemt de Poolse, aan de kunstgeschiedenis gewijde vakbladen en deelt mede, dat de bond van Poolse kunsthistorici een eigen tijdschrift heeft opgericht gewijd aan de monumentenzorg. Wat geldt voor de wederopbouw van monumenten in Italië slaat ook op Polen. Er is zowel een psychologisch als een stedebouwkundig probleem. Niet alleen riolering, kabels e.d. dwingen de makers van nieuwe plannen tot het volgen van vroegere straatrichtingen in oude stadsdelen, maar eveneens (en dit is de belangrijkste factor) de eerbied voor oude gebouwen. Wat zou Warszawa zijn zonder haar Oude Stad, haar Slot en Markt? Wat zou het nieuwe Poolse Gdańsk zijn zonder Mariakerk. Artushof en Arsenaal? Historische waarden in oude stadsdelen moet men in ere houden. Moderne industrie-, handels- en wooncentra moeten zorgvuldig van het oude gescheiden blijven. Het prachtige paleis „Lazienki", zo schrijft Prof. Birchler, met zijn aan de overkant van het kanaal gelegen openluchttheater is tegelijk met het park geheel hersteld. Foto's tonen de phasen van het herstel. Allereerst moest men vensters en deuren dichtmetselen om instorting te voorkomen. In het gebouw zelf ziet men 100 mijnengaten, die het rijke pleisterwerk gedeeltelijk verwoestten. De Nazitroepen hadden geen tijd meer om het gebouw in de lucht te laten vliegen.

Zo bespreekt Prof. Birchler alle belangrijke gebouwen van Warszawa, het Slot, het Staszic-paleis, de Kathedralen, de Heilige Kruiskerk, de Heilige Alexanderkerk, Wilanów. Ten slotte zegt hij over Gdańsk: „Het beroemdste gebouw van de stad is de Mariakerk. Met eenvoudig technische middelen stut men, wat nog te stutten is. De buitenmuur van de Artus-Hof staat nog en zal pas later gerestaureerd worden."

Prof. Birchler wijdt dan woorden van de grootste waardering aan de Poolse plannen tot wederopbouw van Malborg, om dan Wrocław, dat zijn oudslavische naam weer aangenomen heeft, te noemen, Wrocław, dat bijna even erg verwoest is als Warszawa. De schrijver gaat dan verder:

„Bijzonder vergevorderd is in Polen de restauratie van middeleeuwse schilderijen en houtstneden. Professor Marconi heeft in zijn instituut te Warszawa een speciaal apparaat voor het doorlichten van schilderijen geconstrueerd. Ook Professor Bianchi-Bandinelli uit Rome, die dit instituut bezichtigde, liet zich zeer prijzend uit over dit nieuwe apparaat. De restauratie van het reusachtige Krakówse altaar van Wit Stwosz beschouwt men als het moeilijkste probleem. Dit geweldige Gothische altaar (met figuren van bijna dubbel natuurlijke grootte, maar ook met figuurtjes, die bestemd schijnen voor een poppentheater en met kleine, deels nu pas aan het licht gekomen gestalten op de achtergrond) ontstond in de jaren tussen 1477 en 1489. In de Oostenrijkse tijd werd het in 1868 nu niet precies gelukkig gerestaureerd. Bij latere conserveringswerken in het jaar 1932 werd grote, door insecten veroorzaakte, schade geconstateerd. Daar men het altaar toen niet kon demonteren, moest men afzien van vergassing van de door de insecten (hylotrupes baiulus en anobium striatum L.) beschadigde plekken. Men beperkte zich er dus toe een laag menie over de bedreigde plaatsen te strijken. Het als oorlogsbuit naar Neurenberg gebrachte altaar kwam in 1946 naar Kraków terug; het transport was niet direct eenvoudig, want het kostte grote moeite de reusachtige houten figuren van het middendeel in gesloten goederenwagons onder te brengen. Zorgvuldig onderzoek bracht aan het licht, dat sinds 1932 alleen de Predella opnieuw door insecten was aangevreten. De altaarstukken werden afzonderlijk in een zaal van het Wawelpaleis ondergebracht, waar Prof. Slonecki bijna drie jaar aan de restauratie werkte.

Men kan ervan overtuigd zijn, dat dit kunstwerk van laat-middeleeuwse houtsnijkunst, dat tot nu toe nog onvoldoende gewaardeerd werd, nu voor toekomstige schade behoed is. In de zaal, waar deze delicate werkzaamheden uitgevoerd worden, heerst een constante temperatuur (12 tot 12½ graad Celsius), de normale temperatuur van de Krakówse Mariakerk. De Kerk zelf werd in de jaren tussen 1889 en 1893 gerestaureerd en volgens schetsen van Matejko beschilderd. Deze polychromie voldoet niet aan de tegenwoordige restauratieinzichten, maar de kerk wordt toch gerestaureerd, omdat Matejko de belangrijkste Poolse schilder uit de tweede helft van de vorige eeuw was..."

Ook moet hier nog vermeld worden het door de Directeur van het Victoria and Albert Museum Mac Leglen geuite oordeel, dat op de Poolse restauratiemethoden niets aan te merken valt.

Prof. Birchler spreekt ten slotte nog over de restauratie van fresco's in Polen. In een kerk in de buurt van Kraków moest het zware barok hoofdaltaar verwijderd worden, waarbij op de wanden fresco's uit de vroege Renaissance werden ontdekt. Aan het slot van zijn artikel vermeldt de Zwitserse vakman de opgravingen van voor- en vroeg Romaanse kunstwerken in Polen. Hij noemt dan Skalec, de rotunde van de Heilige Mikołaj in Cieszyn, de Kerk op de Wawel en talrijke andere Poolse Romaanse bouwwerken.

W. J. DOBROWOLSKI.

Korte berichten

Cultureel

Nieuwe toneelstukken in het kruisvuur van de openbare discussie

In Polen duidt men met het woord „Dramatische werkplaats" een nieuwe vorm aan van culturele avonden, waarop in een kring van toneelspelers, schrijvers, arbeiders en studenten nieuwe stukken aan een critische discussie worden onderworpen. Zo besprak men o.a. het toneelstuk „Mijn schoonzoon — de Marxist" van een jonge dichteres.

De Joodse staatsschouwburg in Lódz

De Joodse staatsschouwburg in Lódz zal binnenkort een eigen, nieuw ingericht gebouw betrekken, waarvan de inrichting van het toneel en de belichting aan de modernste eisen zullen voldoen.

De draagster van de Chopin-prijs Halina Stefanska, in Wenen en Londen

Voor de tweede maal in dit jaar is de draagster van de eerste prijs in het internationale Chopin-concours, Halina Stefanska, met groot succes in Londen opgetreden. De Poolse pianiste kwam uit Wenen, waar zij als soliste had meegewerkt aan het openingsconcert van de Weense Philharmoniker en de pianopartij gespeeld had in de door de Poolse regisseur Alexander Ford gedraaide Chopin-film. Tijdens haar veertiendaags verblijf in Londen speelde Halina Stafanska voor de Engelse radio en gaf zij onder grote bijval concerten in de Poolse Ambassade.

Oplossing van het bisschopsvraagstuk — een eis van het geweten. Conferentie van de Katholieke gedelegeerden uit het land

In Warszawa kwamen onlangs 58 gedelegeerden van de Katholieke bevolking van Polen — wereld- en ordegeestelijken en leidende gemeenteleden, die op vergaderingen in alle delen van het land gekozen waren —, bijeen voor een conferentie, om aan de eis, vastaangestelde bisschoppen

en pastoors in de Westelijke gebieden te benoemen, klem bij te zetten. In een besluit gaven de vertegenwoordigers van de Katholieke geestelijken en leken in Polen te kennen, dat geen twistpunten over bevoegdheid of andere formele overwegingen de oplossing van zo'n belangrijke vraag in de weg mogen staan, en dat de stem van het geweten niet tot zwijgen gebracht mag worden.

Uitbreiding van het Oswiecim (Auschwitz)museum

Het herdenkings-museum in het voormalige cencentratie-kamp Oswiecim is met 4 nieuwe Poolse blokken uitgebreid, die gerangschikt zijn naar „De bronnen van de volkerenmoord", „De vernietiging van millioenen", „De strijd om de vrede" en „Het leven van de gevangenen". Na het gereedkomen van deze laatste 4 Poolse blokken in April van het komende jaar zal het tezamen 15 blokken omvatten. Hierbij zal de inrichting van nog meer blokken voor internationale gedenkplaatsen aansluiten.
De plechtige inwijding van de gedenkplaatsen in Oswiecim (Auschwitz) en Majdanek volgt in April 1951. Ook in Rogoznów (Groot-Rosen) en Sztuthof zullen gedenkplaatsen ingericht worden.
Op het terrein van het dodenkamp van Oswiecim vond onlangs de plechtige steenlegging plaats voor een eregedenkteken voor het Rode Leger en voor één ter gedachtenis aan de vermoorde gevangenen. Voor dit laatste zal nog een internationale prijsvraag voor beeldhouwers uitgeschreven worden.

Philatelie.
Speciale postzegels van het Tweede Wereldvredescongres

De Poolse Posterijen hebben ter ere van het Tweede Wereldvredescongres twee speciale postzegels uitgegeven, een lichtblauwe van 45 Groszy en een wijnrode van 40 Groszy, voorstellend een vliegende vredesduif met het onderschrift: „IIde Wereldcongres der Strijders voor de Vrede".

Kerkelijk Leven

Verklaring der Poolse Bisschoppen

Het Poolse Episcopaat richtte tot het Poolse Vredescomité een door de Secretaris van het Episcopaat, Bisschop Choromanski, ondertekende open brief. Deze houdt onder meer in, dat de Poolse Bisschoppen evenals de hele overige Poolse Geestelijkheid zich t.a.v. dit Congres houden aan hun laatste Verklaring betreffende de Vredeskwestie en eens te meer als hun mening uitspreken, dat de pogingen der Poolse Regering voor een vreedzame en rechtvaardige oplossing der internationale vraagstukken door alle Polen worden gesteund. In deze open brief wordt de nadruk gelegd op de plicht van de gehele Katholieke Kerk om bij te dragen tot de Vrede. „Het Poolse Episcopaat is ervan overtuigd," zo luidt het slot van de brief, „dat de pogingen van het Wereldvredescongres er toe zullen bijdragen, een duurzame Vrede op de gehele Wereld te garanderen."

Oud-UNO-voorzitter verklaart zich solidair met Wereldvredesbeweging

Ook de vroegere Braziliaanse Minister van Buitenlandse Zaken en oud-Voorzitter van de Algemene Vergadering van de UNO, de Heer O. Aranha, verklaart in een telegram aan het Wereldvredescongres, dat de Vrede met alle middelen moet worden nagestreefd, en hij verzekert vervolgens, dat hij met de grootste sympathie de Wereldvredesbeweging begroet.

Redactie-Secretariaat:
TIJDSCHRIFT
NEDERLAND-POLEN
(geopend dagelijks van 9—1 u.)
behalve Zaterdag
Amsterdam
J. W. Brouwersplein 7
Postgiro No. 518467 t.n.v. de
Penningmeester van de Ver.
NEDERLAND-POLEN
TE LEIDEN

Economie

De Poolse zoutexport

De zoutproductie van Polen is — vergeleken met 1945 — in het jaar 1947 verdrievoudigd en in 1949 verviervoudigd, terwijl voor het lopende jaar een productiestijging op het vijfvoud van 1945 verwacht wordt. Tegelijkertijd neemt het aandeel van de zoutexport in de totale export voortdurend toe en wel van 0,15 % (1946) tot 9,08 % (1947), 17 % (1948) en 25 % (1949).
Het doel van de gestegen benutting van de zoutvindplaatsen in Polen is een verhoogde aflevering van veezout, en gepaard gaande hiermee een verhoging van de melk-, vlees- en vetproductie, vervolgens een voortdurende stijging van de hoeveelheden die voor export vrijkomen bij een gelijktijdige daling van de productiekosten en de prijzen.
De grote voorkeur, die het Poolse zout op de wereldmarkt geniet, is in hoge mate te danken aan de veelzijdigheid van deze tak van industrie, die in staat is zich aan te passen aan de wensen van iedere buitenlandse afnemer. Zo betrokken Denemarken en Nederland voor de oorlog fijn zout uit Inowroclaw voor hun boter- en visconservenindustrie, terwijl het gezoden zout uit Wieliczka wegens zijn zuiverheid en fijnheid bij voorkeur door veeleisende verbruikers werd betrokken.

In het teken van het zes-jarenplan.

Nieuw hoogovenbedrijf en een nieuwe arbeidersstad bij Gliwice

Behalve de „Stara Huta" in Gliwice, die al enige jaren geleden weer in bedrijf genomen werd, wordt nu in de nabijheid van deze stad, aan het Gliwice—Oder-kanaal, het in de oorlog verwoeste hoogovenbedrijf van Labedy weer opgebouwd. In verband met de uitbreiding van de hoogovenindustrie in dit gebied zal verder — evenals de uitbreiding van het kleine Tychy tot een stad voor de mijnwerkers uit het gebied van Katowice — de ongeveer 15 à 20 KM van Gliwice verwijderde kleine stad Pyskowice zich in het kader van het zes-jarenplan ontwikkelen tot een stad voor hoogovenarbeiders.
Nadat in Mei van dit jaar met de bouw begonnen werd, kon nu reeds een reeks van woningblokken afgeleverd worden en hun bestemming krijgen. De schilderachtige, uit de Middeleeuwen daterende gevels zullen in hun oude gedaante gerestaureerd worden.

Nieuwe Poolse film in voorbereiding

In de ateliers van „Film Polski" gaat onder de titel „De Première van Warszawa" de eerste historische film van Polen, een groot muzikaal schouwspel, zijn voltooiing tegemoet. Deze film, waaraan behalve enige honderden figuranten niet minder dan 80 spelers meewerken, schildert de dramatische gebeurtenissen, die voorafgegaan zijn aan de première van de eerste nationale opera „Halka" van Stanislaw Moniuszko in het jaar 1858. Enige hoofdrolspelers, zoals Danuta Szaflarska en Jerzy Duszynski, zijn de bioscoopbezoekers reeds uit vroegere Poolse films bekend.
Prachtige zeilopnamen biedt de eveneens tegen het einde van het jaar verwachte jeugdfilm „De eerste start", waarvan de liederen — van de componist Jerzy Herald, bekend door zijn muziek voor de film „De Schat" — spoedig zeer populair onder de Poolse jeugd beloven te worden.
Een ander aspect van het leven van de jeugd brengt de film „De Manschappen", welke film eveneens in voorbereiding is en een uitbeelding geeft van het leven der aankomende zeelieden.

Het bebossingsplan voor Polen

De totale bosopstand van Polen besloeg in 1949 ongeveer 8 millioen hectare, waarvan ongeveer6,5 millioen ha staatsbossen. De staatsbossen bestaan voor 87 % uit naaldbos, de rest (13 %) uit loofbos, en wel 4 % eiken en essen, 3,5 % beuken, 2,8 % elzen en 2,1 % berken.

Ongeveer 7 % van het staatsbosgebied bestaat nu uit zandvlakten en kale plekken, getuigenissen van de roofbouwpolitiek van de vooroorlogse regering en van de schade, veroorzaakt door de Duitse bezetting. In de loop van het zes-jarenplan zullen ruim 1,5 millioen ha nieuw bebost worden, waarvoor in de eerste plaats deze zandvlakten en kale plekken in aanmerking zullen komen, terwijl men bijzondere aandacht zal besteden aan een verhoogd percentage van loof- en gemengd bos. Ook de samenstelling volgens de leeftijd van de houtopstand zal volgens de nieuwste bosbouwkundige methoden een verbetering ondergaan, terwijl men bovendien behalve de tot nu gebruikelijke boomsoorten ook nieuwe soorten in grote aantallen wil importeren, vooral zulke, die bekend zijn om hun snelle groei.

Opbouw in het teken van het zes-jarenplan.

De winning van vruchtbare landbouwgrond in de Weichseldelta en de strandmeren.

Tienduizend hectare bouwland heeft Polen in de jaren 1946 tot '49 gewonnen door de drooglegging van de door de Hitlertroepen in het jaar 1945 onder water gezette Weichseldelta, de zogenaamde laagvlakte van Zulawy, zodat nu na het herstel van alle dijken nog slechts enkele kleine moerasgebieden op ontwatering wachten. De buitengewone vruchtbaarheid van dit nieuwe landbouwgebied blijkt uit de opbrengsten per hectare van 55.000 kg suikerbieten, 6.000 kg mais, 4.500 kg tarwe, enz.

De tegenwoordige waarde van de Zulawyvlakte zal echter in het verloop van de volgende jaren door langdurige investeringen nog in sterke mate toenemen. Allereerst ondergaat door het aanleggen van gemengd loof- en naaldwoud het duinlandschap een verandering. Vervolgens zal het gehele sloten- en afwateringssysteem in ondergrondse kanalen geleid worden, waardoor de mogelijkheid geschapen wordt voor een grootscheepse gemechaniseerde bewerking van de grond, die tot nu toe in ontelbare kleine polders verdeeld was. Alleen al uit de opbrengst van het tot nu toe gewonnen nieuwe land verwacht men in de loop van het zesjarenplan een totaalbedrag tot een waarde van 1.68 milliard zloty (nieuwe waarde).

Een ander project betreft de afdamming van het strandmeer ongeveer ter hoogte van Elblag en de drooglegging ook van dit betrekkelijk ondiepe gedeelte, dat in uitgestrektheid geenszins achterstaat bij de Zulawyvlakte.

Pools-Egyptische handelsovereenkomst

Te Warszawa gevoerde onderhandelingen tussen vertegenwoordigers van Polen en een Egyptische handelsdelegatie hebben geleid tot het sluiten van een Overeenkomst over het handels- en betalingsverkeer tussen beide landen voor 1951. Polen zal steenkool, chemische artikelen, porcelein, textiel, weefmachine's, enz. aan Egypte leveren in ruil voor katoen, fosfaten, vlas, mangaanerts, enz., die het uit Egypte zal betrekken.

Het vervolg van het artikel „De Octoberrevolutie en Polen" en van „Stanislaw Moniuszko, de onvergetelijke schepper van Poolse volksmuziek" komt wegens teveel aan copy in het Januari-nummer.

VERENIGING NEDERLAND-POLEN

Comité van Aanbeveling:

Prof. Dr. B. Becker, Amsterdam
J. H. Cohen Stuart, Bussum
Mr. H. Cost Budde, Voorburg
Mr. S. Davids, Amsterdam
Mr. P. E. Eldering, Amsterdam
J. D. L. Le Febvre, Laren N.H.
Prof. Dr. J. A. van Hamel, Baarn
Ed. Hoornik, Amsterdam
W. Huisman, litt. slav. dra., 's-Gravenhage
B. Jelgersma, Amsterdam
H. Ch. G. J. van der Mandere, 's-Gravenhage
Jan H. de Groot, Arnhem
Prof. Dr. R. van der Meulen, Leiden
Mr. W. M. van Meurs-van der Burg, A'dam
Mevr. Dr. E. E. Prins-de Jong, Leiden
Mevr. Mr. I. E. Prins-Willekes Mac-Donald, Amsterdam
H. M. van Randwijk, Amsterdam
Ir. J. W. Rodenko, 's-Gravenhage
Henriëtte Roland Holst van der Schalk, Overveen
Prof. Dr. Jan Romein, Amsterdam
Mevr. Dr. Annie Romein—Verschoor, A'dam.
Jhr. W. J. H. B. Sandberg
P. J. J. Verlooy, Leiden
Victor E. van Vriesland, Amsterdam
Dr. L. P. Walburgh Schmidt, Oegstgeest
M. J. Wentinck, 's-Gravenhage
Prof. Dr. W. F. Wertheim, Amsterdam
Sam de Wolf, Amsterdam

VOLKSKUNST IN MAZURIË EN WARMIA

De vroegere steenbakkers, die zich specialiseerden in het bakken van aardewerk-kachels beschikten over een rijke fantasie. De kachels, die voornamelijk gemaakt werden in Nidzica, Nieborka, Szczytna en Pasyma geven een aardig beeld over zeden en gebruiken van voorbije tijden, vooral van het einde der 18de en begin der 19de eeuw. De Napoleontische oorlogen (Napoleon was in 1807 in Olsztyn) alsmede de Poolse opstanden inspireerden deze nijverheidskunstenaars. In de kachels verwerkte men voornamelijk religieuse voorstellingen en gestyleerde bloemen- en dierenmotieven. In de ornamentiek vindt men de invloed van de honingkoeken uit Torun. Maar deze soort volkskunst behoort reeds tot de afdeling musea. Het zou verkeerd zijn, deze kunst te doen herleven of te imiteren, daar deze kunst uitsluitend en speciaal behoort tot een tijdperk, dat achter ons ligt. Er is echter nog een andere sector van de Mazurische volkskunst, die het verleden met het heden verbindt, namelijk de weefkunst, die in Mazurië en ook in Warmia opmerkelijke resultaten oplevert.

Een vrouw in regionale kledij uit de streek Kurpie

Exemplaren van prachtige oude weefkunst die in het Olsztynse museum zijn ondergebracht, zijn met veel zorg en moeite verzameld, door het naspeuren in de dorpen en op jaarmarkten. Vele exemplaren zijn beschadigd. Hieronder vindt men ook veel wagen- en paardendekens. Er behoorde heel wat vakkennis en belangstelling toe, om in alle mogelijke hoekjes en gaatjes in ver afgelegen dorpen te zoeken. Theodora Modzelewska (medewerkster aan de centrale voor volkskunstnijverheid) is een dergenen die met grote toewijding dit werk heeft gedaan en reeds over een belangrijke collectie te Olsztyn beschikt. In deze verzameling treden voornamelijk vierkanten en strepen op de voorgrond, de grondkleuren zijn blauw, wit en rood in verschillende nuances. Kattenogen en uilen zijn de motieven, die het meest op de voorgrond treden en buitengewoon precies zijn uitgewerkt. De kleedjes en tafelkleden uit Mazurië hebben vaak verrassend mooie tekeningen en zeer smaakvolle kleurensamenstelling.

Tot op heden heeft de weverij als huisvlijt zich kunnen handhaven in de dorpen van Warmia en Mazurië, al heeft men niet overal de eigen traditie kunnen behouden.

Daarom is het van buitengewoon belang. dat kort geleden de centrale van volkskunstnijverheid begonnen is dit soort huisvlijt te stimuleren. Men wil de belangstelling voor deze kunst opnieuw wekken bij de vrouwen uit de dorpen. Men begon desbetreffende leergangen in te stellen, waarvoor 33 millioen Zloty ter beschikking werden gesteld door de Nationale raad der Wojewodschap. In Wojnów, Piecki, Olsztyn, Wielbark bij Szczytno, Barszew, Olsztynek, Dzwierzuty, Mikolaiki en Kotrzyn zijn reeds verschillende van deze leergangen gehouden. Steeds worden er nieuwe cursussen georganiseerd. Jonge meisjes en oudere vrouwen nemen er graag aan deel. Tijdens deze leergangen, die enige maanden duren, hebben zij vrij levensonderhoud en verzorging. Daar, waar men niet in de gelegenheid is de deelneemsters in speciale tehuizen onder te brengen, krijgen ze ieder 8000 Zloty per maand. Hierdoor kan iedere vrouw voor dit werk geschoold worden, om later in een der weefcentra (die zich steeds meer uitbreiden), werk te vinden.

Een rondgang door de bazar te Olsztyn waar de volkskunst gedemonstreerd wordt leert ons, dat ongeveer 25 vrouwen aan de weefstoelen werken. Voor de vrouwen van Mazurië is het vooruitzicht in dit werk hun geld te kunnen verdienen van groot belang. Dit gedeelte van Polen met veel meren en wouden heeft weinig vruchtbare bodem. 's Zomers verzamelen deze vrouwen kruisbessen en paddenstoelen. Voor de lange wintermaanden is het weven voor hen een buitengewoon prettige bezigheid, waarmede ze tevens later hun brood kunnen verdienen.

Voordat men er toe overging de cursussen te organiseren, heeft men de „Vereniging van Huisvrouwen" (aangesloten bij de organisatie „Eigen Hulp voor Boeren") laten onderzoeken, hoeveel bruikbare weefgetouwen er in de verschillende dorpen nog aanwezig waren. Daar waar het sterkste centrum was, werd het ruwe materiaal heengezonden. Een volgende stap was het organiseren van vakverenigingen, bij welke de vrouwen hun eigen weefgetouw zouden krijgen. Ook ontvangen de weefsters het ruw materiaal van de centrale voor volkskunstnijverheid.

Het interieur van een woning in het dorp Zalipie

Ongeveer 30 van zulke weverijen maken allerlei soorten doeken, vooral te Krytyna, Galków, Zgona en Ogta. Vrouwen uit de buurt van Grodziensk en Wilno die in de omgeving van Mikolajek wonen, zullen binnenkort de productie uitbreiden.

Vrouwen uit de buurt van Bialystok zijn belast met het maken van vloerkleden. Er wordt over gedacht een breisters- en kleermaakstersvakvereniging te stichten om die buitengewoon verdienstelijke vrouwen van Mazurië te ondersteunen. Zij zullen uit eigengeweven textiel damesconfectie gaan produceren naar artistiek ontworpen voorbeelden.

De mogelijkheden op dit gebied zijn onuitputtelijk. De vrouwen van Mazurië en Warmia zijn speciaal voor dit werk geschikt, en er wordt nauwkeurig op gelet dat juist dié ontwerpen geweven worden, die in de loop der eeuwen een traditie zijn geworden voor de bevolking van Mazurië. De artistieke controle zal niet alleen de ontwerpen en de kleuren toetsen, maar zal de werkplaatsen ook voorzien van het ruwe materiaal dat nodig is voor die speciale weefstukken van Mazurië.

Men heeft er zelfs reeds aan gedacht de producten van schapenteelt in Mazurië te requireren. De spinsters moeten deze wol bewerken naar de behoefte van de plaatselijke ontwerpen. De gesponnen stof, die tot nu toe aan de weverijen geleverd werd, was vaak niet geschikt voor de ontwerpen van tafelkleden en dergelijke, daar hier een heel bijzondere draad voor nodig is. In Mazurië wordt de laatste tijd ook het vervaardigen van matten en mandjes van wilgenhout gestimuleerd. Dit soort huisvlijt, na verwant aan de weefindustrie, treft men in Mazurië reeds vanaf de alleroudste tijden. De matten en mandjes, die door vrouwen, kinderen en ouden van dagen worden gevlochten zijn bijzonder mooi.

In Polen, en vooral in Mazurië, zijn al deze producten gebruiksvoorwerpen. De matten en mandjes worden met veel fantasie gevlochten. Uit verschillende kleuren van bies worden schoteltjes, kopjes, mandjes en zelfs pantoffels gemaakt.

Marya Konopnicka

In ons vorig nummer hebben we met enkele woorden gewag gemaakt van het feit, dat in Polen kort geleden een herdenking plaats vond van de datum waarop veertig jaar geleden Marya Konopnicka (1842-1910) overleden is. Het verdient alleszins aanbeveling om ook in ons tijdschrift een artikel te wijden aan deze merkwaardige dichteres en humaniste, te meer, omdat er — zover ons bekend — nooit iets in ons land over haar is geschreven.

Zij stamt evenals Mickiewicz uit de Lithause streken en zal in het pensionaat dat zij als jong meisje bezoekt haar latere geestverwante, de Poolse schrijfster Orzeszkowa ontmoeten. Na een kort, ongelukkig huwelijksleven vinden we haar op dertigjarige leeftijd te Warszawa, waar zij ten eerste de Poolse klassieken (speciaal Mickiewicz en Słowacki) beter leert kennen en waar zij ten tweede in een geestelijk milieu veroeft, hetwelk belangrijke prozaïsten en dichters uit die dagen het hunne konden noemen. Van deze post-klassieke poëten zij in de eerste plaats Adam Asnyk vermeld, die machtiger dan een zijner voorgangers de overweldigende schoonheid van het Tatra-gebergte bezongen heeft. Wij denken hier vooral aan zijn „Nacht onder de Wysoka" (Noc pod Wysoką). Naast grote overeenkomsten tussen haar en hem zijn er toch al dadelijk aanmerkelijke verschillen te constateren. Voor beiden betekent het dichterschap de noodzakelijkheid zich te verdiepen in philosofische problemen, maar terwijl Asnyk's denken in een wijsgerig idealisme uitmondt — men zou hem hierin enigszins kunnen vergelijken met zijn Franse tijdgenoot Sully Prudhomme — houdt het juist in die tijd in Polen weelderig opgeschoten positivisme de geest van onze dichteres gevangen. Het mag als eigenaardigheid worden opgemerkt, dat Comte's leer speciaal op vrouwen een zeer grote attractie heeft uitgeoefend, immers behalve Marya Konopnicka hebben minstens twee van haar belangrijke niet Poolse vrouwelijke tijdgenoten deze invloed ondergaan — wij doelen op de Franse dichteres Louise Ackermann en op de Engelse romancière George Eliot.

Doch naast deze wetenschappelijke drang — hoe dikwijls herdenkt zij b.v. niet in haar gedichten een Galileï, terwijl ook de in een ver verleden verdrukte Hypathia haar na aan het hart ligt — domineert in haar nog een ander streven, hetwelk men noch bij een Asnyk noch bij een Louise Ackermann aantreft — ik bedoel het hartstochtelijk verlangen om de maatschappelijk misdeelden en de aan vervolgingen blootgestelden te hulp te komen. En de gedichten, waarin zij zich als pleitbezorgster dier onderdrukten opwerpt leven nog heden in brede kringen van het Poolse volk na, versregels als:

Aanvaard mijn zang, dat die u aan uw leed ontrukt.
Geef mij een taal voor allen, wie het onrecht drukt

zijn nog steeds niet vergeten

Naast deze gedichten verzameld in bundels als Z przeszłości publiceerde ze ook enige prozabundels, geschreven in een taal, die door haar gevoelige eenvoud ieder toespreekt. Speciaal wil ik de aandacht vestigen op haar Vier novellen (Cztery nowele 1888). Doch er waren nog andere groepen van verongelijkten, wier droevig lot zij tot het hare maakte. Marya Konopnicka behoorde namelijk tot de in haar dagen niet overtalrijke Polen, die wars van ieder antisemitisme de Joden als gelijkberechtigden beschouwd wilde zien. De bovengenoemde Orzeszkowa heeft dit in haar „Meier Ezofowicz" tot uitdrukking gebracht, Aleksander Swiętochowski uitte in zijn Chawa Rubin zijn verbittering over dit antisemitisme, Konopnicka's „Mendel Gdański" is in een zelfde edele geest geschreven.

Over een derde groep vervolgden tot welke Marya Konopnicka zich richtte, moeten we nog enigszins uitvoeriger spreken. Het is daarvoor nodig een flinke stap in de geschiedenis terug te gaan.

Tegen het eind van de 16e eeuw was er onder de in Oost Polen wonende Grieks Katholieken een beweging ontstaan voor aansluiting bij Rome. Dit leidde tot onderhandelingen met het Vaticaan, die hun bekroning vonden in de pauselijke bul Magnus Dominus, waarbij dezen Geünificeerden werd toegestaan de Oudslavische liturgie te handhaven. Toen nu het belangrijkste deel van Polen bij het Tsaristische Rusland werd getrokken, hadden deze Geünificeerden het zwaar te verduren. Het gevolg was, dat zeer velen emigreerden.

Marya Konopnicka nam het ook voor deze mensen op, ja men kan wel zeggen, dat een van haar belangrijkste werken aan hen is gewijd; wij bedoelen haar Pan Balcer w Brazylje. (Balcer in Brazilië). Balcer is een dorpssmid, die aan het hoofd staat van een groep vervolgde Geünificeerden, welke lieden in het verre Brazilië een toevluchtsoord hopen te vinden. De moeizame tocht daarheen, de nog gevaarlijker omzwervingen door de oerbossen en woeste vlakten vormen de inhoud van dit epos. Het mij toegewezen bestek maakt het me onmogelijk te verwijlen bij de indrukwekkende schildering van het hopeloze leed, waaraan deze Poolse bannelingen in het verre, vreemde land waren blootgesteld. Evenmin kan ik mijn bewondering toelichten voor een schrijfster, die zonder deze wouden ooit bezocht te hebben, natuurbeschrijvingen geeft, die van een volledig inleven getuigenis afleggen. Misschien mag ik als hoogtepunt in dit gedicht de passage aanduiden, waarin de beschrijving van een zieltogende grijsaard voorkomt, die in het Braziliaanse woud neervalt en nog in zijn laatste ogenblikken het klokgelui van het Częstochowa-kerkje meent op te vangen.

Een schrijfster als Marya Konopnicka, die we in vrijwel al haar werken, als bestrijdster van onrecht en verdrukking leren kennen, was natuurlijk voor het Tsarisme harer dagen een ongewenst element. Vandaar ook, dat ze een deel van haar leven buiten haar vaderland heeft doorgebracht. Het Italiaanse landschap, de oud-Italiaanse schilderkunst hebben altijd een grote bekoring op haar uitgeoefend. Haar Italiaanse sonnetten (Sonety włoskie) mogen dan al niet tot de hoogte van Mickiewicz' Krimse sonnetten reiken, in ieder geval danken we aan haar Italiaans verblijf enige uitnemende essay's. Onder deze zij b.v. een treffende studie over Corregio vermeld.

P.

TER ATTENTIE

Op Vrijdag 5 Januari 20.15 uur

zal de beeldhouwer L. Braat, die in de afgelopen zomer een studiereis door Polen heeft gemaakt voor de leden van de Culturele Club (onderafdeling van de Ver. Nederland—Polen) in een van de localiteiten van het kantoorgebouw dezer Vereniging Joh. Willem Vrouwestraat 7, een

LEZING
MET LICHTBEELDEN

houden over Poolse Beeldhouwkunst.
Deze lezing is voor alle belangstellenden toegankelijk.

Op Vrijdag 12 Januari 20.15 uur

zal de componist en muziekcriticus Marius Flothuis, die deze zomer een studiereis door Polen maakte, voor de Haagse afdeling van de Vereniging Nederland-Polen in het Gebouw Van der Noorda Anna Pawlownastraat 113, tegenover het Vredespaleis,

EEN VOORDRACHT

houden over de Poolse muziek. Op deze lezing, welke voor alle belangstellenden toegankelijk is, zullen de Inleider en Dr Laurier werken van Poolse componisten ten gehore brengen.

Zaterdag 20 Januari 16.30 uur

draait de nieuwe humoristische Poolse film

DE SCHAT

in het Kriterion-Theater, Roeterstraat, Amsterdam.

Deze voorstelling is georganiseerd door de Culturele Club van de Vereniging Nederland Polen.
Deze film is in zijn geheel gesynchroniseerd in het Duits. Toegangsbewijzen elke werkdag van 10—5 uur tegen ƒ 0,50 te verkrijgen bij het Bureau Nederland-Polen, Jan Willem Brouwersplein 7, Tel. 20992.